

Digitaal versus papier

Zoekt de advocaat digitaal of op papier? Die vraag houdt de markt van juridische vak-informatie in zijn greep. Leidt het wegbezuinigen van de papieren bibliotheek tot minder goed geïnformeerde advocaten, of is digitaal en online alles te vinden?

Erik Jan Bolsius
Fotografie: Huib Nederhof

Bij kantoorbezoeken viel het de Haagse deken Bas Martens zo op dat advocatenkantoren bezuinigen op papieren bronnen, dat hij het hoog tijd vond de sector een signaal te geven. In zijn nieuwsbrief geeft hij aan dat ‘het recht te ingewikkeld is geworden om in de pleitnota uitsluitend te verwijzen naar Wikipedia in de noten. Dat kwam hem op een stevige reactie te staan van advocaat Wouter Pors (Bird & Bird).

Deze intellectuele-eigendomspecialist stelt op de website IE-forum.nl dat ‘tegenwoordig van een advocaat verlangd kan worden dat hij tijdens een zitting kan reageren op stellingen van de wederpartij, ook met behulp van online toegang tot zijn knowhow. Een papieren bibliotheek biedt die mogelijkheid niet en voldoet dus niet meer.’

In zijn eigen vakgebied, aldus Pors, is het merendeel van de bronnen digitaal

Advocaat Wouter Pors:
‘Een papieren bibliotheek voldoet niet meer’

te raadplegen. Dat die inmiddels tot het instrumentarium van de advocaat behoren, ontkent Martens ook niet, in een reactie op dezelfde site. Zijn zorg bestaat eruit dat kantoren zowel papieren als digitale bronnen afschaffen.

Het is een zorg die hij deelt met Paul Rodenburg, directeur van de Praktizijnsbibliotheek – de bieb voor advocaten en rechters in de Amsterdamse rechtbank.

Rodenburg beweert dat advocaten hun werk niet kunnen doen zonder papieren bronnen. Bibliotheekdirecteur Rodenburg: ‘Van belang is dat er niet wordt bezuinigd op de aanschaf van boeken en vakbladen, wat onder druk van dure digitale voorzie-

ningen “waar alles te vinden zou zijn” vaak gebeurt. Met nog altijd vigerende wetgeving uit de negentiende e en eerste tachtig jaar van de twintigste eeuw (Wetboek van Strafrecht, Faillissementswet, Boek 1 en 2 BW) is bibliotheekonderzoek – afhankelijk van de vragen – heel relevant. Advocaten die vanuit kostenoverwegingen alleen gebruikmaken van publieke informatiebronnen als overheid.nl, rechtspraak.nl en Google books, missen relevante vakliteratuur, noten bij uitspraken en commentaren op regelgeving.’

Rodenburg: ‘Literatuur wordt al gauw te duur gevonden, maar er wordt nooit becijferd wat het zoeken naar informatie oplevert. Het kantoor dat bezuinigt door de papieren bibliotheek af te schaffen, doet zichzelf en zijn cliënten tekort.’ Op dit moment ligt de waarheid volgens Rodenburg nog in het midden: veel informatie is digitaal te raadplegen, maar lang niet alles. En er is een groot verschil tussen commerciële digitale informatie (Legal

Intelligence, Rechtsorde) en via Google of andere openbare bronnen beschikbare informatie. Rodenburg: 'Het is een mythe dat alle informatie die een advocaat nodig heeft, met één druk op de knop beschikbaar is. Zo kom je niet aan de goede informatie voor het voeren van een winnende zaak. Overigens kan ik, dankzij "digitaal", mijn werk beter doen dan tien jaar geleden. Maar denk dus niet: als het digitaal niet te vinden is, bestaat het niet. In de afgelopen tien jaar is hooguit 5 procent van de literatuur in handboeken digitaal gepubliceerd. Voor vakbladen is dat anders. Veel daarvan is, sinds 2000, digitaal beschikbaar.'

Slim opslaan

De Amsterdamse vestiging van Advocatenkantoor Stibbe verhuist binnenkort naar een ander stuk van de Zuidas. De prijs per vierkante meter ter plaatse is dusdanig hoog dat ook de bibliotheek kleiner wordt. Geen probleem volgens Marnix Weusten, Head of Knowledge Management. Het is volgens hem gewoon een kwestie van handig inrichten. 'Het nieuwe kantoor heeft op elk van de zes verdiepingen straks een decentrale bibliotheek. Ook komt er een centrale bibliotheek.'

Weusten zegt een groot voorstander van digitalisering van informatie te zijn. Alles wat het kantoor aan informatie inkoop, wordt – voor zover dat mag – digitaal verwerkt en aangeboden via een eigen portal.

'Door slim opslaan gaat digitaal zoeken sneller en levert het betere resultaten op. Ook de advocaat die graag door papieren bladert, kan dat leren.'

Toch voorziet Weusten nog lang een waardevolle functie voor de papieren bibliotheek. 'Het ligt helemaal aan het vakgebied en de reden waarom je de informatie zoekt. We bewaren vaak nog de oudere drukken van belangrijke literatuur.' De Schuurman & Jordens-reeks is bij Stibbe bijvoorbeeld nog op papier beschikbaar, systematisch geordend in een verbouwde telefooncabine. 'Ooit hadden we die staan om vertrouwelijke gesprekken te voeren.' Het is een mooi beeld: oud papier in een uit de tijd geraakte telefooncel. Toch zal het nog wel even duren voordat papier zijn functie verliest. Bij een kantoor met een eigen opleidingsinstituut zoals bijvoorbeeld NautaDutilh worden

*Bibliotheekdirecteur
Paul Rodenburg:
'Alle informatie
met een druk op
de knop kunnen
krijgen, is een
mythe'*

beginnende advocaten zelfs weer getraind in het gebruik van papieren bronnen, omdat sommigen denken dat alles al digitaal beschikbaar is. Maar ook bij kleinere kantoren leidt de patroon stagiaires op in bronnenonderzoek. Advocaat Willem de Boer (Loth Rupert de Boer Advocaten) heeft een stagiair eens een Google-verbod gegeven. 'Die dacht echt dat hij daar alles kon vinden. En hij is niet de enige. Ik sta weleens tegenover advocaten die hun pleitnota uitsluitend hebben geschreven met wat ze vinden op Google.'

Omslag

Een graadmeter voor de investeringsbereidheid in informatie kan een nieuw kantoor als Rutgers & Posch zijn. Hebben deze *Big Law refugees* geïnvesteerd in boeken, toen ze de Amsterdamse Zuidas verlieten om op de Herengracht hun eigen kantoor in te richten? Business developer Aladár Blecker: 'Een echte bibliotheek komt er niet, maar we beschikken straks wel over een ontvangstruimte met juridische vakliteratuur, met name tijdschriften. Veel informatie halen we uit digitale bronnen als *Legal Intelligence*. De partners hebben grotendeels een eigen boekencollectie en we blijven investeren in nieuwe, relevante uitgaven. In dit vak kun je niet zonder boeken.' Jongbloed juridische boekhandel, van oudsher leverancier van papieren boeken, voorziet een gezonde digitale toekomst voor zichzelf. Aan start-ups bieden ze via de site een basisbibliotheek waarin voor zestien rechtsgebieden de vakliteratuur staat waar elk nieuw kantoor minimaal toegang toe moet hebben. Manager marketing en online diensten Gerdien van Druten: 'Er is zeker een omslag bezig maar de behoefte aan papier neemt nauwelijks af. En zo hard gaat de digitalisering niet bij de uitgevers. Nog lang niet alles is als e-book verkrijgbaar.'

Van Druten merkt wel dat er bezuinigd wordt op vakliteratuur. Om de boekencollectie van advocatenkantoren in bezuinigingstijden up-to-date te houden, licht Jongbloed als een soort externe bibliothecaris op verzoek de bibliotheek van kantoren door. En of dat op papier of digitaal is, dat maakt de 'boek'handel niet uit. Ook Rodenburg van de Praktijzinsbibliotheek zet in op de combinatie van papier en digitaal, zegt hij. 'Verstandig is een mix aan bronnen te raadplegen.' <<

Digitale kennis

Als steeds meer informatie digitaal wordt aangeboden, moet de advocaat getraind worden in het gebruik van die bronnen. De hbo-opleiding rechten voorziet daarin, maar in de universitaire studie en de vervolgopleiding(en) komt het nauwelijks aan bod, stelt onderzoeker Maria Ok in een onderzoek in opdracht van De Praktijzjn. Volgens haar moet iedere advocaat weten:

- welke juridische databanken en/of portals er zijn;
- hoe een zoekstelsel is opgebouwd;
- hoe zij er kunnen zoeken;
- welke mobiele apparaten zij kunnen gebruiken.

